

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra řízení

Teze diplomové práce

Bc. Kristýna Chadimová

© 2014 ČZU v Praze

1 Úvod

Politika zaměstnanosti se řadí mezi oblasti, na které se soustředí pozornost vlád, politiků, odborníků a především obyčejných lidí. Každá moderní společnost řeší otázku zaměstnanosti a nezaměstnanosti. Nezaměstnanost je velmi vážný ekonomicko-sociální problém moderní doby. Je to problém, který je společností velmi podrobně sledován a výrazně ovlivňuje myšlení a náladu dané země. Jelikož nemít možnost pracovat, vydělávat a zapojit se aktivně do života vede ke snížení životní úrovně, vyvolává pocity sociálního vyloučení a celkově zpomaluje růst a rozvoj dané společnosti.

Pro boj s nezaměstnaností a zároveň zvyšování zaměstnanosti existuje mnoho různých teorií a přístupů. V současné době se státy zaměřují více na preventivní přístup, což představuje aktivní politika zaměstnanosti. Jedná se o aktivní podporu prostřednictvím vhodně zvolených nástrojů na základě vybraných cílových skupin. Mezi tyto cílové skupiny se ve většině zemí řadí mladí nezaměstnaní, dlouhodobě nezaměstnaní, osoby starší 50 let, ženy po mateřské dovolené a zdravotně postižení. Tyto cílové skupiny totiž tvoří širokou skupinu obyvatelstva, která přispívá k zvyšování míry nezaměstnanosti v jednotlivých zemích.

Jedním ze strategických cílů Evropské unie je zvyšování míry zaměstnanosti. V této oblasti však Evropská unie nenese plnou zodpovědnost, jelikož dle principu subsidiarity mají zodpovědnost v otázce zaměstnanosti právě jednotlivé členské státy. I proto je vhodné porovnat odlišné přístupy aktivní politiky zaměstnanosti v různých zemích a osvědčené postupy aplikovat v zemích s vysokou nezaměstnaností.

Diplomová práce se zaměřuje na komparaci aktivní politiky zaměstnanosti mezi Německem, Nizozemskem a Itálií. Pomocí analýzy přístupu k APZ a analýzy opatření a nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti jednotlivých zemí jsou navržena doporučení pro další rozvoj a zlepšování aktivní politiky zaměstnanosti ve vybraných zemích.

Diplomová práce poskytuje ucelený pohled na oblast nezaměstnanosti a možném přístupu řešení tohoto problému skrz aktivní politiku zaměstnanosti.

2 Cíl a metodika

Cílem diplomové práce je návrh řešení rozvoje činnosti aktivní politiky zaměstnanosti v Evropské unii, konkrétně v zemích, které se v přehledu zaměstnanosti pravidelně umisťují na posledních příčkách. Mezi dílčí cíle patří analýza nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, posouzení, zda jsou tyto nástroje účinné, popis evropské strategie v oblasti aktivní politika zaměstnanosti a popis evropského sociálního fondu. Na základě provedené komparace je dílčím cílem zjistit rozdíly mezi vybranými zeměmi a navrhnout lepší mechanismy aktivní politiky zaměstnanosti.

Metodika vychází z analýzy aktivní politiky zaměstnanosti, komparace zvolených států evropské unie, vyhodnocení získaných dat a návrhu řešení. Diplomová práce je rozdělena na dvě části, a to teoretickou a praktickou.

Teoretická část vychází z analýzy primárních a sekundárních zdrojů jako jsou odborné publikace, webové stránky, veřejně dostupné zdroje od institucí, které se aktivní politice zaměstnanosti věnují. Také je čerpáno ze zákonů, kterých se aktivní politika zaměstnanosti týká. Na začátku teoretické části jsou nejprve vysvětleny základní termíny, od kterých se aktivní politika zaměstnanosti odvíjí. Mezi tyto termíny se řadí práce, trh práce a nezaměstnanost. Dále je rozebrán rozdíl mezi pasivní a aktivní politikou zaměstnanosti, kde se autor věnuje jejím nástrojům, cílům a účinkům. Kromě toho je zde popsána evropská politika zaměstnanosti, její základy a strategie. Závěr teoretické části je věnován evropskému sociálnímu fondu. Praktické části je zaměřena na analýzu současného stavu trhu práce a oblasti APZ ve zvolených zemích evropské unie. Dále jsou tyto země porovnávány a následuje zhodnocení vybraných nástrojů APZ, mezi něž patří rekvalifikace, investiční pobídky, veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa a chráněná pracovní místa. Dalším metodickým nástrojem je kvantitativní výzkum, který je zaměřen na povědomí o evropském sociálním fondu, který je hlavním finančním nástrojem Evropské unie pro podporu zaměstnanosti v členských státech. Tento výzkum je proveden v České republice a poslouží jako jeden z podkladů pro řešení problematiky APZ v zemích evropské unie. Na konci praktické části je na základě zjištěných výsledků provedeno jejich vyhodnocení a je navržena optimalizace činností aktivní politiky zaměstnanosti pro země s nízkou zaměstnaností.

3 Závěr

Nezaměstnanost je pojem, se kterým se lidé setkávají dnes a denně. Pokud ji nezažijí sami, mají možnost její dopady zaregistrovat z médií, v horším případě od příbuzných nebo známých. V průzkumu Eurobarometru z roku 2013 vyplynulo, že 67 % oslovených Evropanů děsí ztráta zaměstnání, což je především způsobeno vlivem finanční krize v roce 2008 a zvýšení míry nezaměstnanosti ve všech zemích Eurozóny. Zjištění plynoucí z provedeného výzkumu je více než alarmující.

Diplomová práce byla zaměřena na aktivní politiku zaměstnanosti v Evropské unii, kde cílem práce bylo navrhnout možná řešení právě v oblasti APZ pro země s vysokou nezaměstnaností a nízkou zaměstnaností. Pro provedení komparace byly zvoleny 3 zakládající země Evropské unie, a to Německo, Nizozemsko a Itálie. Teoretická část práce vymezila základní pojmy spojené s trhem práce, zaměstnaností a nezaměstnaností. Při zpracování této části bylo čerpáno z odborné a vědecké literatury. Dále byla v teoretické části popsána Evropská strategie zaměstnanosti 2020, která má za cíl do roku 2020 zvýšit celoevropskou míru zaměstnanosti na 75 %. V neposlední řadě byl v teoretické části představen Evropský sociální fond, který se velkou měrou podílí na podporu zaměstnanosti v jednotlivých členských zemích.

V praktické části byla zpracována komparace vybraných států na základě vymezení ekonomických charakteristik jednotlivých zemí, jejich přístupu k APZ a konkrétních opatření APZ v Německu, Nizozemsku a Itálii. Dále bylo taktéž k diplomové práci provedeno dotazníkové šetření, které mělo přiblížit povědomí o Evropském sociálním fondu u občanů ČR, čili občanů Evropské unie.

Z výsledné komparace vyšlo nejlépe Německo, které má velmi dobrý přístup k APZ a jeho nástroje a opatření má velmi dobře propracované. V roce 2013 činila míra nezaměstnanosti 5,1 % u občanů mezi 25 – 64 lety. Výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti v Německu činí zhruba 1/3 z celkových výdajů na podporu zaměstnanosti. Velkým plusem Německa je provedená Hartzova reforma zaměstnanosti v roce 2002, která velkou měrou přispěla ke zmírnění dopadů finanční krize v oblasti zaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti se krizí zvýšila, ale nejednalo se o markantní nárůst, jako tomu bylo u jiných zemí. V roce 2009 činila míra nezaměstnanosti v Německu 7,3 %, avšak v následujícím roce 2010 klesla míra nezaměstnanosti na 6,7 %.

Na pomyslném druhém místě v komparaci se umístilo Nizozemsko, stejně tak jako Německo se i tato země začala aktivní politikou zaměstnanosti zabývat již v 80. letech 20. století. Země provedla mnoho reforem, aby zlepšila přístup k aktivní politice zaměstnanosti a pozitivně ovlivnila vývoj nezaměstnanosti. Důležitým poznatkem je, že na konci 80. let mělo Nizozemsko míru nezaměstnanosti přes 12 % a během desetiletí se jí podařilo snížit v roce 2000 pouze na 2 %. V roce 2013 bohužel v zemi praskla hypoteční bublina a míra nezaměstnanosti se díky vzniklé recesi zvýšila na 5,9 %. Podobně jako Německo si i Nizozemsko propracovalo dobrý systém aktivní politiky zaměstnanosti, který zohledňuje všechny cílové skupiny ohrožené sociálním vyloučením. Charakteristickým rysem trhu práce v Nizozemsku je velký podíl částečných úvazků, pomocí kterých se podařilo zvýšit zaměstnanost žen. Obdobně jako v Německu tvoří v Nizozemsku výdaje na APZ z celkovým výdajů na politiku zaměstnanosti zhruba 1/3.

Nejhůře z komparace vyšla Itálie, u které se finanční krize z roku 2008 prohloubila a ještě bude dlouho trvat než se z toho „oklepe“. V roce 2013 činila míra nezaměstnanosti v Itálii 10,3 %, a to u skupiny obyvatel 25 – 64 let. Přístup Itálie k aktivní politice zaměstnanosti byl poněkud zdrženlivý. Itálie se APZ začala zabývat až v roce 1993 a to pouze na úrovni kolektivního vyjednávání. Až v roce 1997 vyšlo první legislativní opatření ohledně zaměstnanosti a zároveň došlo k decentralizaci služeb zaměstnanosti, což bylo o 7 let později, než tomu bylo v Nizozemsku. Velká reforma politiky zaměstnanosti přišla až v roce 2012, to znamená až po vzniklé finanční krizi. V současné době není způsobeno vysoké procento míry nezaměstnanosti jen nedostatkem preventivních opatření, je to především důsledek špatných rozhodnutí vlád, které činily jen populistické kroky a nezaměřovaly se na skutečné problémy. I v roce 2013 tvoří výdaje na APZ jen 1/5 výdajů na problematiku zaměstnanosti. Velký problém, který Itálii sužuje v oblasti zaměstnanosti, je špatné rozdělení pravomocí mezi stát a jednotlivé regiony. Z uspořádání APZ není jasné, které kompetence spadají na celostátní úroveň, a které na úroveň regionální. Nástroje a opatření jsou vytvořena vágně a pouze pro nejohroženější skupiny obyvatelstva, což jsou mladí nezaměstnaní a ženy po mateřské dovolené. Navržená opatření ke konci praktické části směřují především na trh práce v Itálii.

Hodnocení účinnosti a efektivity aktivní politiky zaměstnanosti není jednoduchou záležitostí. Přeci jen má každá země svá specifika na trhu práce, která se musí zohlednit a nelze v tomto případě generalizovat. Význam aktivní politiky zaměstnanosti spatřuji v samotném návratu nezaměstnaných do pracovního procesu. Vstup jednotlivce na trh práce vede k růstu jeho společenského uplatnění a odstranění jeho závislosti na státu. Opětovné zařazení jednotlivce

na trh práce má následný finanční efekt, díky kterému se snižují náklady na pasivní politiku, výplaty sociálních dávek a dochází k návratu finančních prostředků do státního rozpočtu v podobě odvodu daní z mezd, sociálního pojištění a celkově přispívá ke snižování míry nezaměstnanosti v dané zemi i míry nezaměstnanosti v celé Evropské unii.

4 Seznam použitých zdrojů

Publikace

- 1) SAMUELSON, P., NORDHAUS, W. *Ekonomie*. 1. vydání (z anglického originálu přeložil kolektiv autorů). Praha: nakladatelství Svoboda, 1992. 1011s. ISBN 80-205-0192-4
- 2) HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, 804 s. ISBN 80-7179-681-6.
- 3) BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Mikroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7380-280-6.
- 4) NĚMEC, Otakar. *Lidské zdroje na trhu práce*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství
- 5) *Oeconomica*, 2002. 152 s. ISBN 80-245-0350-6.
- 6) PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: Základní kurz*. 3.vyd. Praha: Nakladatelství a
- 7) vydavatelství MELANDRIUM, 2007. 278 s. ISBN 978-80-86175-58-4.
- 8) BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost – psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2002. 240 s ISBN 80-247-9006-8
- 9) JÍROVÁ, H. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-70796359.
- 10) CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J: *Evropská integrace - Evropská unie*, *Oeconomica* 2004, Praha, str. 121, ISBN 80-245-0854-0
- 11) KLIKOVÁ, Christiana, Igor KOTLÁN a kol. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Sokrates, 2012, str. 293, ISBN 978-80-86572-76-5
- 12) DUKOVÁ, Ivana a kol. *Sociální politika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013, str. 300, ISBN 978-80-247-3880-2
- 13) WILDMANNOVÁ, Mirka. *Sociální politika: Distanční studijní opora*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005, str. 128, ISBN 978-80-210-3657-4.

- 14) SIROVÁTKA, Tomáš. *Politika pracovního trhu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995, str. 171, ISBN 978-802-1012-516
- 15) EVROPSKÁ KOMISE. *Politiky Evropské unie: Zaměstnanost a sociální věci*. 1. vyd. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2014, str. 16, ISBN 978-92-79-37680-1.

Internetové zdroje

- 16) Listina základních práv Evropské unie, ve znění publikované v Úředním věstníku EU C 303 ze dne 14. 12. 2007
- 17) Bundesagentur für Arbeit. (8. 5 2012). *Einnahmen und Ausgaben der Bundesagentur für Arbeit (BA)*. Získáno 16. 11 2014, z Bundesagentur für Arbeit Statistik: <http://statistik.arbeitsagentur.de/Navigation/Statistik/Statistik-nach-Themen/Einnahmen-Ausgaben/Einnahmen-Ausgaben-der-BA/Einnahmen-Ausgaben-der-BA-Nav.html>
- 18) ČTK. (14. 11 2014). *Řecko se vymanilo z recese už na počátku roku, Itálie v recesi zůstala*. Získáno 22. 11 2014, z Finanční noviny: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/recko-se-vymanilo-z-recese-uz-na-pocatku-roku-italie-v-recesi-zustala/1147319>
- 19) Europa.eu. (nedatováno). *Německo*. Získáno 16. 11 2014, z Evropská unie: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/germany/index_cs.htm
- 20) European Commission. (15. 11 2014). *Labour Market Policy*. Získáno 16. 11 2014, z Eurostat: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_market_policy/database
- 21) European Commission. (nedatováno). *European Employment Policy Observatory*. Získáno 16. 11 2014, z Employment, Social Affairs & Inclusion: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1086&langId=en>
- 22) European Parliament. (3 2014). *The Social and Employment Situation in Italy*. Získáno 22. 11 2014, z Europa.eu: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/518757/IPOL-EMPL_NT%282014%29518757_EN.pdf
- 23) Euroskop. (nedatováno). *Listina základních práv EU*. Získáno 16. 11 2014, z Euroskop.cz: <https://www.euroskop.cz/204/sekce/listina-zakladnich-prav-eu/>

- 24) Euroskop. (nedatováno). *Práva zaměstnanců v EU*. Získáno 16. 11 2014, z Europokp.cz: <https://www.euroskop.cz/616/sekce/prava-zamestnancu-v-eu/>
- 25) Eurostat. (nedatováno). *Statistika zaměstnanosti*. Získáno 16. 11 2014, z European Commission eurostat: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Employment_statistics/cs
- 26) Evropská komise. (3. 3 2010). *Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění*. Brusel, EU.
- 27) Evropská komise. (nedatováno). *Co je ESF?* Získáno 16. 11 2014, z Evropský sociální fond: <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=35&langId=cs>
- 28) Evropská komise. (nedatováno). *Jak ESF pracuje*. Získáno 16. 11 2014, z Evropský sociální fond: <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=525&langId=cs>
- 29) Evropská komise. (nedatováno). *Jak se lze zapojit*. Získáno 16. 11 2014, z Evropský sociální fond: <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=25&langId=cs>
- 30) Evropský sociální fond v ČR. (nedatováno). *Nezaměstnanost mladých v ČR a EU*. Získáno 22. 11 2014, z InfoAbsolvent.cz: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/0-0-04/Nezamestnanost-mladych-v-CR-a-EU/12>
- 31) F. de Haan, F. V. (2002). *Integrated approaches to active welfare and employment policies*. Získáno 22. 11 2014, z Europa.eu: http://eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2002/70/en/1/ef0270en.pdf
- 32) Federal Ministry for Economic Affairs and Energy. (nedatováno). *EFRD and ESF*. Získáno 22. 11 2014, z BMWi: <http://www.bmwi.de/EN/Topics/Europe/Structural-Funds/efrd-esf.html>
- 33) Financninoviny.cz. (2. 5 2012). *Nezaměstnanost v Itálii se nečekaně rychle zvyšuje*. Získáno 22. 11 2014, z Finance.cz: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/351046-nezamestnanost-v-italii-se-necekane-rychle-zvysuje/>
- 34) Fornero, E. (16. 12 2013). *Reforming labor markets: reflections of an economist who (unexpectedly) became the Italian Minister of Labor*. Získáno 22. 11 2014, z IZA Journal of European Labor Studies: <http://www.izajoels.com/content/2/1/20>
- 35) Generation Europe, o.s. (nedatováno). *Ekonomická krize*. Získáno 16. 11 2014, z Evropa 2045: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=8&tema=172>
- 36) Holanová, T. (9. 4 2013). *Nizozemsko v krizi. Čeká ho osud Španělska nebo Kypru?* Získáno 16. 11 2014, z Aktuálně.cz: <http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/svetova->

ekonomika/nizozemsko-v-krizi-ceka-ho-osud-spanelska-nebo-kypru/r~i:article:775918/

- 37) iDNES.cz, ČTK. (23. 3 2012). *Italská vláda schválila reformy trhu práce, jejich osud je nejasný*. Získáno 22. 11 2014, z iDNES.cz: http://ekonomika.idnes.cz/reformy-v-italii-0k1-/eko-zahranicni.aspx?c=A120323_191758_eko-zahranicni_spi
- 38) J. de Koning, R. L.-N. (20. 2 2003). *Policies for Full Employment*. Získáno 22. 11 2014, z LSE: http://cep.lse.ac.uk/layard/policies_for_full_employment.pdf
- 39) Mejstřík, I. J. (8 2011). *Cíle strategie Evropa 2020 v oblasti zaměstnanosti a jejich srovnání s národními cíli ČR*. Praha, Česká republika.
- 40) Ministerstvo zahraničních věcí. (30. 9 2014). *Itálie: Očekávaný vývoj v teritoriu*. Získáno 22. 11 2014, z BusinessInfo.cz: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/italie-ocekavany-vyvoj-v-teritoriu-18358.html>
- 41) Ministerstvo zahraničních věcí. (22. 10 2014). *Nizozemsko: Očekávaný vývoj v teritoriu*. Získáno 16. 11 2014, z Business Info.cz: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nizozemsko-ocekavany-vyvoj-v-teritoriu-18970.html>
- 42) MPSV. (15. 5 2007). *Reforma politiky zaměstnanosti v Německu*. Získáno 16. 11 2014, z Ministerstvo práce a sociálních věcí: <http://www.mpsv.cz/cs/4148>
- 43) Novák, M. (26. 4 2012). *Nizozemsko káralo za rozpočty jiné, teď má samo problém*. Získáno 16. 11 2014, z Aktuálně.cz: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/nizozemsko-karalo-za-rozpocty-jine-ted-ma-samo-problem/r~i:article:742509/>
- 44) Schindler, M. (3 2009). *The Italian Labor Market: Recent Trends, Institutions and Reform Options*. Získáno 22. 11 2014, z imf.org: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2009/wp0947.pdf>
- 45) Šimková, M. (1. 4 2009). *Vývoj ekonomiky a hospodářské politiky Itálie*. Pardubice, Česká republika.
- 46) The Daily Bell. (4. 4 2013). *Now It's The Netherlands's Turn*. Získáno 16. 11 2014, z The Daily Bell: <http://thedailybell.com/news-analysis/28936/Now-Its-The-Netherlandss-Turn/>
- 47) Vaidišová, K. (2. 8 2013). *Italský trh práce musí fungovat podle našich představ, jinak odcházíme*. Získáno 22. 11 2014, z Hospodářské noviny: <http://archiv.ihned.cz/c1-60360230-italsky-trh-prace-musi-fungovat-podle-nasich-predstav-jinak-odchazime>
- 48) Vořechovský, D. (13. 7 2005). *Reforma v Německu a boj s nezaměstnaností naruby*. Získáno 16. 11 2014, z Peníze.cz: <http://www.penize.cz/socialni-davky/17414-reforma-v-nemecku-a-boj-s-nezamestnanosti-naruby>